

Handläggare
Ida Burlin
Mikael Josephson
Telefon: 08-508 09 035

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd
2016-11-17

Förslag till program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Johanna Engman
Stadsdelsdirektör

Susanna Halldin
avdelningschef

Sammanfattning

Förslaget till nytt program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck innefattar en målstruktur med en övergripande vision samt fem långsiktiga mål med tillhörande delmål. Programmets målgrupper är alla stockholmare (primärpreventivt arbete), våldsutsatta vuxna och barn samt personer som utövar våld i nära relationer.

Fokus i programmet är förebyggande arbete på olika nivåer, från tidiga insatser som bland annat baseras på ett normkritiskt förhållningssätt, till arbete som syftar till att redan förekommande våld ska upphöra.

Förvaltningen ser positivt på att programmet har ett tydligt fokus på det förebyggande arbetet och ser en styrka i programmets tydliga målstruktur som underlättar styrning och uppföljning. Förvaltningen menar att programmet höjer stadens ambitionsnivå när det gäller stöd till våldsutövare och föreslår att staden centralt bör samordna sådant stöd för att lyckas med ett evidensbaserat arbete av hög kvalitet. Förvaltningen konstaterar att våld i nära relationer inte ingår i befintlig lokal samverkansöverenskommelse med polisen. Ett förslag från förvaltningen är att en sådan överenskommelse tas fram även för brott i nära relationer.

Bakgrund

Kommunstyrelsens remiss om Förslag till program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020 är tänkt att ersätta stadens tidigare program för kvinnofrid – mot våld i nära relationer. Programförslaget har gått ut till stadens samtliga stadsdels- och facknämnder, stadens bolag och till flera av stadens råd samt även andra myndigheter och ideella organisationer. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 24 november 2016.

Ärendet

Våld i nära relationer

I Sverige har drygt var femte person någon gång utsatts för våld i en nära relation och våldet kan förekomma i alla åldrar och i alla samhällsgrupper. I majoriteten av fallen är det en man som utsätter en kvinna för våld, och det sambandet stärks alltmer ju grövre våldet är.

Begreppet ”närstående” är könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Det kan handla om såväl makar, partners, sambor, pojk- eller flickvänner, som föräldrar, syskon, barn eller andra släktingar. Det kan även gälla andra personer som den våldsutsatta har eller har haft en nära och förtroendefull relation till.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på traditioner. Det är inte kopplat till någon specifik religion utan förekommer inom olika kulturer och religioner. I hederskontexten är den enskilda individens intressen underordnade kollektivets, det vill säga familjens eller släktens. Våld och förtryck i hederns namn ses av kollektivet som en legitim och oundviklig handling för att straffa offrets olydnad, i syfte att bevara familjens heder. Det är kollektivt sanktionerat och ibland även kollektivt utövat.

HBTQ är ett samlingsbegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera personer som grupp. HBTQ-personer som lever i en hederskontext är en särskilt utsatt grupp då deras sexualitet och eventuella könsuttryck ses som avvikande.

Det saknas aktuell statistik om hur många som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige idag. Ungdomsstyrelsen (idag Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF) gjorde 2009 en studie som visade att runt 70 000 ungdomar mellan 16 och 25 år i Sverige har begränsningar i förhållande till äktenskap eller villkor för val av partner som deras familj har satt upp.

För att motverka hedersrelaterat våld och förtryck krävs arbete i syfte att förändra begränsande hedersnormer och värderingar, bland annat synen på maskulinitet och de olika rollerna i familjen.

Stadens ansvar inom området

Staden har ansvar för att inom framförallt socialtjänsten, skolan och förskolan arbeta förebyggande, och för socialtjänstens del också uppsökande, mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, och att ge stöd och skydd till brottsoffer när våldet har skett. Utöver att ansvaret regleras i lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd, finns också bestämmelser och vägledning i stadens styrdokument för socialtjänst, skola och förskola.

Kommunfullmäktige har antagit målet ”Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld” och arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck har mycket hög prioritet för Stockholms stad.

Programmet

Programmet syftar till att motverka att våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck uppkommer och att det upptäcks om det likväl sker. Programmet syftar också till att stöd och skydd till våldsutsatta personer och barn som har upplevt våld, respektive insatser till våldsutövare för att de ska förändra sitt beteende, är samordnat, evidensbaserat och av hög kvalitet, samt adekvat och likställt oavsett var i staden de bor.

En kartläggning av förekomsten av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholms stad ska genomföras år 2017.

Vision och långsiktiga mål

Programmet har ett övergripande mål, eller vision, som lyder:

”Stockholm är en stad fri från våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck”

Utöver den övergripande visionen finns långsiktiga mål och delmål för varje målgrupp.

De fem långsiktiga målen lyder:

1. Medarbetare i stadens verksamheter arbetar våldsförebyggande utifrån ett normkritiskt förhållningssätt.
2. Stockholmare och medarbetare i stadens verksamheter vet vart man ska vända sig om en vuxen våldsutsatt person vill ha stöd alternativt om ett barn upplever våld, eller om en person som utövar våld vill söka hjälp för att förändra sitt beteende.
3. Vuxna stockholmare som har utsatts för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck, får stöd och skydd utifrån sina behov, oavsett var i staden de bor.

4. Barn i Stockholm som har upplevt våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck, får stöd och skydd utifrån sina behov, oavsett var i staden de bor.
5. Stockholmare som utövar våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck, erbjuds stöd för att sluta utöva våld, oavsett var i staden de bor.

Målgrupper

Programmet har följande fyra målgrupper:

1. Alla stockholmare – tidigt förebyggande arbete
2. Vuxna stockholmare som har utsatts för våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck – stöd och skydd samt arbete för att förhindra fortsatt våldsutsatthet
3. Barn i Stockholm som har upplevt våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck - stöd och skydd samt arbete för att förhindra fortsatt våldsutsatthet
4. Stockholmare som utövar våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck – arbete för att personer ska upphöra med att utöva våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck

Förebyggande arbete inom socialtjänst inklusive äldreomsorg och funktionshinderomsorg samt förskola

Socialtjänsten har ansvar för att arbeta förebyggande på alla tre preventiva nivåer. På primärpreventiv nivå handlar det framförallt om verksamheter som riktar sig till barn, ungdomar och vuxna universellt, exempelvis fältassistenter och uppsökare. Det kan också vara verksamheter för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Fältassistenter och uppsökare träffar ungdomar i miljöer där ungdomar samlas och möter ibland också föräldrar. De träffar även ungdomar som själva varit utsatta för våld, utsatt någon annan eller upplevt våld i sin familj, och de kan då ha en stödjande funktion. Alla vuxna som arbetar med barn och ungdomar i verksamheterna har ett ansvar att motverka kränkningar, sexism och trakasserier. Det är viktigt att stereotypa normer ifrågasätts, att det råder nolltolerans mot våld i alla former och att det finns kunskap om kopplingen mellan stereotypa maskulinitetsnormer och våldsutövande. Detta gäller även i verksamheter för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning, exempelvis gruppbofästelser och korttidsvistelse, samt för omsorgen av äldre i hemmet.

Socialtjänsten inklusive funktionshinder- och äldreomsorgen möter också inom myndighetsutövning och i utförarverksamheter barn, unga och vuxna som har blivit utsatta för eller upplevt våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Då handlar det främst om att ge stöd och skydd på kort och lång sikt.

Socialtjänstens ansvar i dessa situationer anges i lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd.

Socialtjänstens verksamheter behöver ha särskilda kunskaper om barn och ungdomar som upplever dels våld i nära relationer, dels hedersrelaterat våld och förtryck, liksom om vuxna som utsätts för detta, och vilka konsekvenser det kan få. Ett normkritiskt och inkluderande förhållningssätt är viktigt i mötet med stockholmarna. För verksamheter som riktar sig till personer som kan påverkas av faktorer som gör dem extra sårbara, är det särskilt viktigt att ha kunskaper om denna extra utsatthet.

Förskolan har precis som skolan ett stort ansvar att ifrågasätta könsstereotypa normer och motverka alla former av kränkningar och våld. Stockholms förskolor ska utifrån genusteori och forskning medvetet se över förhållningssätt, den pedagogiska miljön, arbetssätt, organisation och gruppindelning. Förskolans personal behöver ha kunskap om barn som upplever våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, och vilka konsekvenser det kan få för ett barn, för att kunna uppmärksamma våldsutsatthet och behov av stöd. Personalen behöver också stöd i processen med att gå vidare när man uppmärksammat våldsutsattheten.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldre- och socialtjänstavdelningen i samarbete med förskole- och fritidsavdelningen, ekonomiavdelningen och administrativa avdelningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Arbetet för kvinnofrid mot våld i nära relationer har haft ett särskilt fokus på förvaltningen de senaste åren. Medarbetare har utbildats, informationsmaterial har tagits fram och lokala rutiner finns som klargör vem som ansvarar för vad. Ett fördjupningsområde det senaste året har varit särskilt sårbara grupper. Idag erbjuds ett specialiserat stöd till vuxna som är utsatta för våld av närstående. Däremot saknar förvaltningen i nuläget ett eget stöd att erbjuda den som utövade våld i en nära relation.

Förvaltningen ser positivt på att programmet har ett tydligt fokus på det förebyggande arbetet som sker på olika nivåer, från tidiga universella insatser riktade till alla barn, unga och vuxna innan våldet och det hedersrelaterade våldet har skett, till insatser riktade mot våldsutövare.

Förvaltningen vill lyfta fram att en styrka med programmet är en tydlig målstruktur med ett övergripande mål, fem långsiktiga mål samt tillhörande delmål med uppföljning 2018-2020. Delmålen ska prioriteras under gällande programperiod och kan med fördel arbetas in i nämndernas ordinarie styrning och uppföljning, i nu

pågående arbete med verksamhetsplanen. Detta underlättar den interna styrningen med tydligt ägarskap men även uppföljning och analys av programmets mål. Det underlättar även stadens samlade uppföljning av programmet och framtida prioriteringar.

Förvaltningen välkomnar att programmet har fyra tydligt definierade målgrupper. När det gäller våldsutsatta menar förvaltningen att det är en styrka att programmet särskilt uppmärksammar vilka särskilda behov extra sårbara grupper kan ha och vikten av att alltid göra individuella bedömningar. Förvaltningen saknar dock ett resonemang om hur våldsutsattas behov av annat boende, efter skyddat boende, ska kunna tillgodoses för såväl våldsutsatta som eventuella barn. Det är ofta en stor utmaning för den som är våldsutsatt att efter en placering på skyddat boende ordna med annat lämpligt boende. Erfarenheten är att annat tryggt boende ofta är av betydelse för att kunna gå vidare och minska risken för att fortsatt utsättas för våld.

När det gäller målgruppen våldsutövarna menar förvaltningen att programmet tydligt höjer stadens ambitionsnivå i vad som ska uppnås. Förvaltningen välkomnar att personer som utövar våld i nära relationer ska erbjudas och motiveras till samtalsstöd eller behandling. Dock innebär detta mål faktiskt nya krav på verksamheterna. Målet går utöver vad kommunerna är ålagda enligt socialtjänstlagen 5 kap 11 § (som klargör ansvar för våldsutsatta och deras barn). Vilket stöd som idag erbjuds våldsutövare skiljer sig väsentligt åt inom staden och flera förvaltningar saknar ett eget stöd att erbjuda målgruppen. Som förvaltningen tidigare påpekat är vår bedömning att stöd för våldsutövarna bör samordnas centralt. Det skulle sannolikt bidra till att lyckas med ett evidensbaserat arbete av hög kvalitet. Sannolikt sker det bäst i nära samverkan med de befintliga verksamheter som redan idag arbetar med våldsutövarna och de centrala verksamheter som idag ger stöd till våldsutsatta och barn.

Förvaltningen ser positivt på att programmet poängterar vikten av samverkan inom staden och med externa aktörer, såväl på strategisk nivå som runt enskilda våldsutövare eller våldsutsatta. Avgörande för att upprätthålla ett kontinuerligt och strategiskt samarbete är att berörda myndigheter på resursägarnivå fastställer betydelse, definierar former för- och omfattning av samverkan. I den befintliga lokala samverkansöverenskommelsen mellan respektive stadsdelsförvaltning och lokalpolisområde, med syfte att minska brottsligheten och öka tryggheten, inryms inte frågor om våld i nära relationer. Däremot skulle med fördel en liknande

samverkansöverenskommelse kunna ingås mellan staden och polisens sektioner för brott i nära relationer, Syd, Nord och City. Detta skulle säkerställa att resurser tilldelas från respektive myndighet och att förväntningar på samverkansformer blir tydliga och förutsägbara över tid. Om ambitionen är att hitta en bra struktur för samverkan bör även stadens olika förvaltningar samsas i samma regioner, inom ramen för samverkan med polisen. Detta arbete bör samordnas från staden centralt.

Bilaga

Remiss om Förslag till program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck